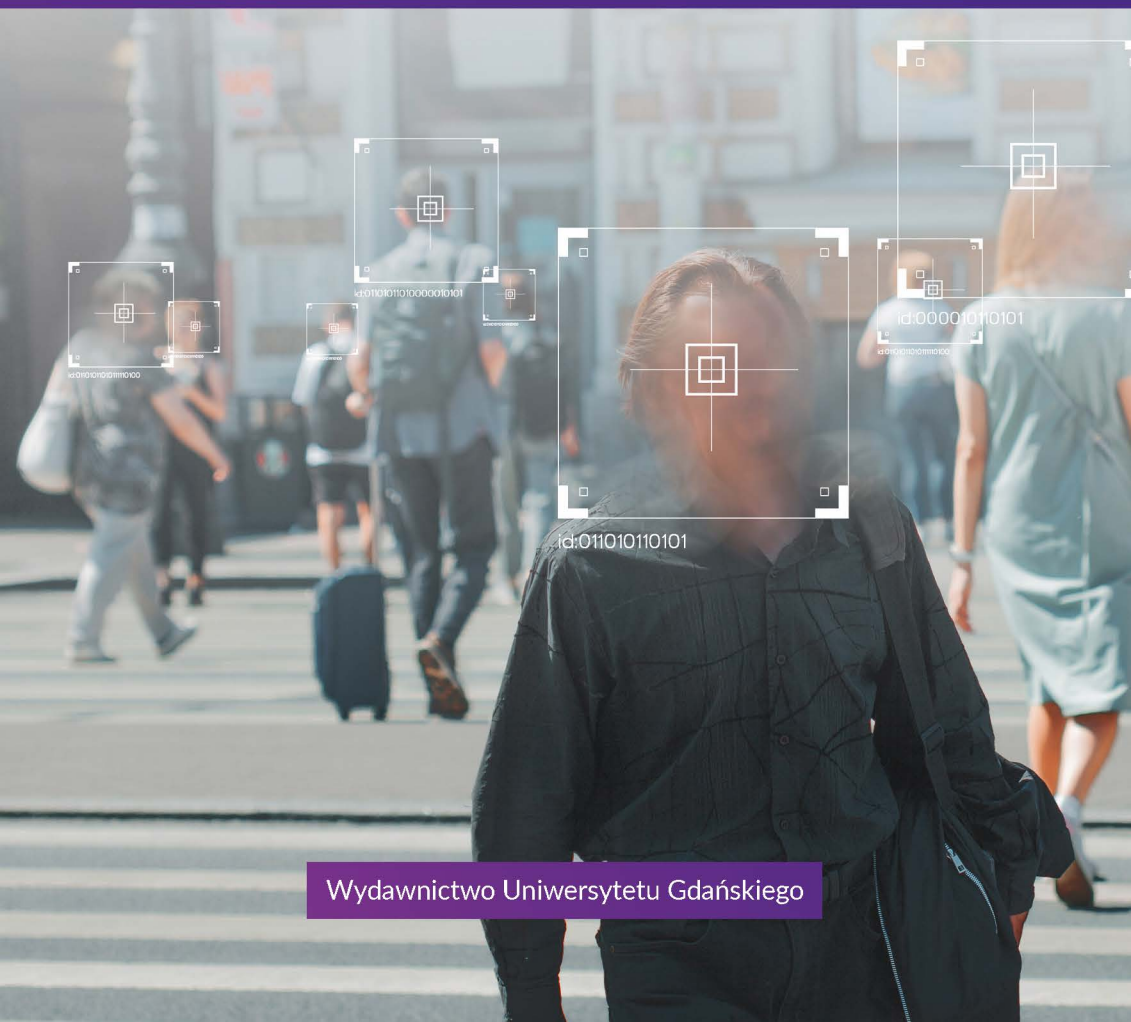

BARTOSZ KĘDZIERSKI

EFEKTYWNOŚĆ SYSTEMU DOZORU ELEKTRONICZNEGO W POLSCE W ŚWIETLE BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

**EFEKTYWNOŚĆ SYSTEMU
DOZORU ELEKTRONICZNEGO W POLSCE
W ŚWIELE BADAŃ EMPIRYCZNYCH**

BARTOSZ KĘDZIERSKI

**EFEKTYWNOŚĆ SYSTEMU
DOZORU ELEKTRONICZNEGO W POLSCE
W ŚWIETLE BADAŃ EMPIRYCZNYCH**

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2021

Recenzent
dr hab. Igor Zgoliński, prof. KPSW

Redakcja, skład i łamanie
Violet Design / Wioletta Kowalska

Tłumaczenie tekstów na język angielski
Magda Cieszyńska-Klimek

Projekt okładki i stron tytułowych
Filip Sendal

Na okładce wykorzystano ilustrację z zasobów Adobe Stock (autor: Alexander)

Publikacja sfinansowana ze środków projektu Narodowego Centrum Nauki
„Preludium 10”

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-227-4

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel.: 58 523 11 37; 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW 9

WPROWADZENIE 11

CZĘŚĆ PIERWSZA PODSTAWY TEORETYCZNE BADAŃ

ROZDZIAŁ I
NARODZINY DOZORU ELEKTRONICZNEGO.
UKSZTAŁTOWANIE SYSTEMU DOZORU ELEKTRONICZNEGO
W POLSCE 23

1. Początki i ekspansja dozoru elektronicznego na świecie 23
2. Proces normatywnego kształtowania DE w Polsce 44

ROZDZIAŁ II
DOZÓR ELEKTRONICZNY W ŚWIETLE MIĘDZYNARODOWYCH
STANDARDÓW OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA 67

ROZDZIAŁ III
KONCEPCJA PENOLOGICZNA I PRÓBA UZASADNIENIA
DOZORU ELEKTRONICZNEGO W REALIACH POLITYKI
KRYMINALNEJ PAŃSTWA. PRÓBA REKONSTRUKCJI
PODSTAW AKSJOLOGICZNYCH DE 77

ROZDZIAŁ IV
FUNKCJONOWANIE DOZORU ELEKTRONICZNEGO W POLSCE
W ŚWIETLE STANOWISKA NAUKI POLSKIEJ 95

CZĘŚĆ DRUGA
BADANIA EMPIRYCZNE

ROZDZIAŁ V	
KRYTERIA OCENY EFEKTYWNOŚCI DOZORU ELEKTRONICZNEGO	107
 ROZDZIAŁ VI	
CEL BADANIA ORAZ HIPOTEZY BADAWCZE. METODOLOGIA BADANIA	135
1. Cele oraz hipotezy badania	135
2. Metodologia badań	137
3. Opis metodologiczny	145
 ROZDZIAŁ VII	
OPIS UZYSKANYCH WYNIKÓW	147
1. Generalne informacje statystyczne w zakresie SDE w Polsce	147
2. Obraz statystyczny powrotności do przestępstwa w Polsce	154
3. Opis populacji w GR I	160
3.1. Ogólna liczba osób w GR I	160
3.2. Wiek odbywających karę w dozorze elektronicznym	162
3.3. Możliwości zarobkowe skazanych	163
3.4. Właściwość sądu penitencjarnego	165
3.5. Czas trwania DE	167
3.6. Czyn zabroniony związany z wykonaniem kary w SDE	168
3.7. Recydywa specjalna jednokrotna	171
3.8. Problematyka zarządzenia wykonania kary uprzednio zawieszonyj oraz zastępczej kary pozbawienia wolności	175
3.9. Płeć badanych w GR I	177
3.10. Liczba wykonywanych kar pozbawienia wolności w SDE	178
3.11. Uchylenia zgody na wykonanie SDE	179
4. Ogólna charakterystyka skazanych, u których odnotowano prawomocne skazanie po zakończeniu odbywania kary w SDE w GR I	182

4.1. Powrotność do przestępstwa w okresie 5 lat po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności w DE	183
4.2. Czas dozorowania a odsetek recydywy	184
4.3. Recydywa a płeć	185
4.4. Powrotność do przestępstwa a rodzaj kary orzeczonej. Problematyka recydywy penitencjarnej	186
4.5. Powrotność do przestępstwa a recydywa specjalna określona w art. 64 § 1 k.k.	187
4.6. Bezwzględna kara pozbawienia wolności a kara warunkowo zawieszona	188
4.7. Kompetencje zawodowe a powrotność do przestępstwa	189
4.8. Powrotność do przestępstwa a tożsamość czynów następczo popełnionych	189
4.9. Wiek a recydywa	194
5. Opis populacji w GR II	195
5.1. Ogólna liczba osób populacji GR II	195
5.2. Wiek skazanych w momencie zakończenia kary w SDE	196
5.3. Płeć w GR II	197
5.4. Warunki zarobkowe	198
5.5. Właściwość sądu penitencjarnego	199
5.6. Czas trwania dozorowania w ramach SDE	200
5.7. Czyn zabroniony związany z wykonaniem kary w SDE w GR II	201
5.8. Recydywa specjalna jednokrotna	203
5.9. Problematyka zarządzenia wykonania kary uprzednio zawieszanej oraz zastępczej kary pozbawienia wolności	204
5.10. Łączna liczba orzeczeń wykonania kary w SDE	205
5.11. Uchylenia zgody na wykonanie SDE – przyczyny	205
6. Ogólna charakterystyka skazanych, u których odnotowano prawomocne skazanie po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności w SDE w GR II	207
6.1. Ogólny odsetek osób powracających do przestępstwa w ciągu 4 lat po zakończeniu kary w SDE	207
6.2. Powrotność do przestępstwa na przestrzeni 4 lat	208
6.3. Czas trwania dozorowania a powrót do przestępstwa	208
6.4. Powrotność do przestępstwa a płeć	209
6.5. Ponowne skazanie a rodzaj orzeczonej kary. Problematyka recydywy penitencjarnej	209
6.6. Wiek sprawców a recydywa	210

6.7. Rodzaj popełnionego czynu a recydywa	211
6.9. Powrotność do przestępstwa a poziom kompetencji zawodowych	212
ZAKOŃCZENIE	215
Analiza przedstawionych wyników	215
Wnioski	220
Postulaty <i>de lege ferenda</i>	223
SUMMARY	227
Analysing and presenting results	227
Conclusions	232
Postulates	234
BIBLIOGRAFIA	239
SPIS RYCIN I TABEL	249

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)
- k.k. z 1932 r. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. (Dz. U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
- k.k.w. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 523 ze zm.)
- u.doz.el. – ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 142, poz. 960 ze zm.)

Inne

- BDE – Biuro Dozoru Elektronicznego
- DE – dozór elektroniczny
- IWS – Instytut Wymiaru Sprawiedliwości
- KRK – Krajowy Rejestr Karny
- SDE – System Dozoru Elektronicznego
- SW – Służba Więzienna

WPROWADZENIE

Dozór elektroniczny (DE) umożliwia za pośrednictwem narzędzi technologicznych (przede wszystkim technologii radiowej i satelitarnej) kontrolę jednostki ludzkiej przez oznaczenie pozycji geograficznej człowieka, jego czasu przebywania w określonych lokacjach czy określenie jego danych biometrycznych na potrzeby wymiaru sprawiedliwości karnej¹. Możliwości, jakie niesie za sobą kontrola elektroniczna, wpływają na uniwersalność środka, który wykorzystywany jest na potrzeby rozmaitych środków o charakterze penalnym.

Dozór elektroniczny pojawił się po raz pierwszy w stanowym ustawodawstwie amerykańskim jako odpowiedź na dramatyczne skutki kryzysu penitencjarnego końca lat 70. ubiegłego stulecia. Pierwszy program DE, z początków lat 80 XX wieku, objął kilkudziesięciu skazańców z Nowego Meksyku². W założeniu autorów miał doprowadzić do stworzenia alternatywy do krytykowanej kary pozbawienia wolności. Alternatywy, która miała być tańsza w wykonaniu oraz miała eliminować zjawisko powrotności do przestępstwa. Pierwsze programy DE dedykowano głównie skazanym na krótkoterminowe kary więzienia. Z biegiem czasu DE znalazł jednak miejsce w ramach różnorodnych środków penalnych stosowanych na każdym etapie postępowania karnego i w stosunku do różnych kategorii sprawców przestępstw. Dozór elektroniczny dokonał jednocześnie relatywnie szybkiej ekspansji do systemów innych państw. Jak podają R. di Tella oraz E. Schargrodsky,

---

¹ W tym miejscu wskazałem na generalną definicję DE zaproponowaną przez M. Nellisa oraz D. Lehnera; por. M. Nellis, D. Lehner, *Scope and definitions. Electronic Monitoring*, Council for Penological Co-operation 7/2, Strasburg 2012, s. 1.

² *Electronically Monitored Punishment. International and Critical Perspectives*, eds. M. Nellis, K. Beyens, D. Kaminski, New York 2013, s. 1.

już w 2010 r., po niecałych 30 latach funkcjonowania DE w Europie i Stanach Zjednoczonych, elektroniczna kontrola miejsca pobytu orzeczona (wykonywana) była wobec przeszło pół miliona osób³.

Instytucja ta pierwotnie nie wzbudzała większych kontrowersji w perspektywie międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka⁴. Wizja stworzenia środka umożliwiającego wolnościowe odbycie kary mogła stanowić jedną z determinant rozwoju systemu e-kontroli na świecie, wzięwszy pod uwagę wpisanie DE w ramy powszechnej walki z instytucją więzienia. Ciągłe rozszerzanie możliwości stosowania DE w różnych porządkach prawnych doprowadziło jednak do powstania szeregu wątpliwości obejmujących podstawy funkcjonowania systemu. Niektóre badania ukazują, iż dozór może być w odpowiednich warunkach środkiem znacznie bardziej restrykcyjnym od izolacji. Ponadto nie zawsze funkcjonuje on jako alternatywa do krytykowanej izolacji penitencjarnej. Wykorzystanie DE w systemach probacyjnych czy w ramach innych instytucji wolnościowych mogło spowodować wzrost dolegliwości tych środków względem sprawcy. W wielu systemach karnych zastosowanie tego środka uzależnione jest od możliwości sfinansowania kary przez sprawcę. Dodatkowo zaznaczyć należy, że dozór stosowany jest tam, gdzie sięga jego technologiczny zasięg. Te oraz inne zagadnienia wymagają refleksji obejmującej wypracowane standardy międzynarodowe w perspektywie zasad gwarancyjnych prawa karnego, obejmujących również zasady określone w polskiej ustawie zasadniczej.

Wyniki badań ewaluacyjnych prowadzonych w ramach systemów prawnych różnych państw nie dostarczają jednoznacznych dowodów na realizację pierwotnych celów systemu. Jednostkowe wykonywanie kary pozbawienia wolności w DE jest, co do zasady, tańsze od wykonania kary izolacyjnej. Problemem może jednak być zwiększająca się ogólna liczba osób objętych sankcjami kryminalnymi pomimo wprowadzania środków i kar alternatywnych, co z kolei przekłada się na

---

³ R. Di Tella, E. Schargrodsky, *Criminal Recidivism after Prison and Electronic Monitoring*, „Journal of Political Economy” 2013, vol. 121, issue 1, s. 28.

⁴ Por. D. Ford, A.K. Schmidt, *Electronically Monitored Home Confinement*, „National Institute of Justice Reports”, November 1985.

globalne koszty funkcjonowania systemu karnego⁵. Niezdefiniowany jednoznacznie efekt poszerzenia sieci (ang. *Net-widening*) stanowi obecnie przedmiot wielu badań w sferze szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości karnej. Zjawisko to obejmować może paradoks, w którym wprowadzenie do systemu karnego instytucji takich jak dozór elektroniczny skutkuje wzrostem liczby osób objętych sankcjami, których stosowanie starano się ograniczyć. Jednocześnie zróżnicowane są badania w zakresie wpływu DE na powrotność do przestępstwa⁶. Nie ma jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy dozór elektroniczny powoduje trwałą eliminację jednostki z systemu karnego. Ta niejednoznaczność ocen dozoru zdaje się nie wpływać na jego rozwój. Często w literaturze niewątpliwy ilościowy sukces DE łączy się z działalnością sektora prywatnego, zainteresowanego partycypacją w zyskach wynikających z możliwości opracowania technologii, jej wdrożenia, późniejszej kontroli i ulepszania. Z drugiej strony wskazuje się na tworzony często mit „przestępcy na uwięzi”⁷, którego można w każdej chwili kontrolować, zarządzać nim i neutralizować dzięki temu potencjalne zagrożenie w imię nowo tworzonej polityki prewencyjnej. Częstokroć opisane powyżej zagadnienia łączone są mianownikiem tzw. nowej penologii, wobec której na sile zyskują takie zagadnienia, jak menedżeryzm, efektywność czy wreszcie zarządzanie ryzykiem. Ustalenie czynników determinujących rozwój dozoru elektronicznego może okazać się pomocne w perspektywie konstrukcji prawidłowych kryteriów ewaluacji DE w ramach poszczególnych środków penalnych.

System dozoru elektronicznego (SDE), który uruchamiać zaczęto w Polsce w 2009 r., znalazł stałe miejsce również w rodzimym systemie karnym. Dowodem na tak postawioną tezę są oficjalne statystyki ukazujące powszechne stosowanie elektronicznej kontroli miejsca pobytu

---

⁵ E. Kantorowicz, *The „Net-Widening” Problem and its Solutions. The Road to a Cheaper Sanctioning System*, January 2013, SSRN Electronic Journal, s. 3.

⁶ M. Renzema, *Evaluative research on EM [w:] Electronically Monitored Punishment. International and Critical Perspectives*, eds. M. Nellis, K. Beyens, D. Kaminiski, New York 2013, s. 247–248.

⁷ Używam tego sformułowania za P. Moczydłowskim; por. P. Moczydłowski, *Przestępca na uwięzi. Elektroniczny monitoring sprawców przestępstw*, Warszawa 2006.

jako sposobu wykonania kary pozbawienia wolności. Biuro Dozoru Elektronicznego (BDE) podaje, iż od września 2009 r. do końca 2018 r. karę pozbawienia wolności w SDE odbyło przeszło 70 tys. skazanych⁸. W systemie tym każdego dnia kontrolowanych elektronicznie jest od 4 do 5 tys. osób. Jednocześnie SDE znajduje zastosowanie na innych odcinkach systemu środków reakcji karnej. Obecnie elektroniczna kontrola pobytu stosowana jest w ramach instytucji środka karnego polegającego na zakazie zbliżania się do określonych osób oraz środka karnego w postaci zakazu wstępu na imprezę masową. Od dnia 1 lipca 2015 r. środek ten uzyskał charakter samoistnego środka zabezpieczającego. Polska nauka i praktyka sformułowały liczne postulaty *de lege ferenda*, które zmierzać mają do poszerzenia katalogu środków penalnych stosowanych przy użyciu DE. Tytułem przykładu wskazać można postulaty: stworzenia osobnej kary kryminalnej polegającej na elektronicznej kontroli, włączenia DE do instytucji przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności, środków o charakterze probacyjnym czy do procedury karnej w celu stworzenia alternatywy dla izolacji w ramach środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania⁹. Normatywne włączanie DE do szeregu sankcji penalnych angażuje jednocześnie istotne środki finansowe budżetu państwa, włącznie z substratem osobowym wcielonym w obsługę systemu. Wydaje się, iż kolejna rozbudowa DE w Polsce powinna zostać poprzedzona sekwencją badań ukierunkowanych na weryfikację efektywności systemu.

Do chwili obecnej w Polsce wykonano kilka badań empirycznych w zakresie stosowania DE. Wskazane badania obejmują przede wszystkim bieżący aspekt działania dozoru i skupiają się na problematyce praktyki sądowej sądu penitencjarnego odpowiedzialnego za orzekanie o możliwości odbycia kary w SDE. Dodatkowo funkcjonowanie tej instytucji w Polsce w latach 2010–2013 było przedmiotem

---

⁸ Zob. liczba osób, które odbywały karę pozbawienia wolności w Systemie Dozoru Elektronicznego, <http://dozorelektroniczny.gov.pl/sde/wp-content/uploads/liczba-skazanych-w-sde-od-wrzesnia-2009.pdf> (dostęp: 13.09.2020 r.).

⁹ H. Mazur, *Dozór elektroniczny w procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 7, s. 9.

oceny Najwyższej Izby Kontroli. Pomimo wykazania licznych mankamentów polskiego systemu dozór elektroniczny i jego funkcjonowanie ocenia się raczej pozytywnie. Nieco dalej idą przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, informując, iż DE w Polsce jest środkiem „skutecznym w 93%”. Ocena ta odnosi się do odsetka osób, które karę pozbawienia wolności w SDE odbyły w całości, ewentualnie zostały warunkowo przedterminowo zwolnione z obowiązku jej odbycia. Trudno jest zaakceptować utożsamienie skuteczności DE z wyżej wskazanym parametrem; wydaje się, że ocena skuteczności systemu powinna zostać pogłębiona i wzbogacona o inne parametry oceny. W piśmiennictwie zagranicznym szczególny nacisk w tym aspekcie kładzie się na badania zjawiska powrotności do przestępstwa po odbyciu kary przy zastosowaniu DE oraz na ewentualny spadek liczby osób objętych sankcjami, dla których środek ten miał stać się alternatywą. Opierając się na wskazaniach określonych w Rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy z 2014 r. CM/Rec2014(4) w sprawie dozoru elektronicznego¹⁰, wciąż istnieje silna potrzeba badań empirycznych w obrębie DE. W tym zakresie należy zaznaczyć, iż dotychczas w Polsce nie przeprowadzono badania longitudinalnego obejmującego skazanych na kary pozbawienia wolności, którzy odbyli je w SDE. Czas, który upłynął od momentu uruchomienia DE w Polsce, pozwala już na przedmiotową refleksję. Badania takie ukierunkowane są na ocenę funkcjonalności systemu w dłuższej perspektywie czasowej. W niniejszej pracy zdecydowano się na zbadanie funkcjonowania DE w perspektywie 5 lat od dnia zakończenia odbywania kary pozbawienia wolności w SDE.

Dane do badań, które mają charakter kwantytatywny (ilościowy), pozyskano z Krajowego Rejestru Karnego oraz Centralnego Zarządu Służby Więziennej (system Noe.NET), a także z Biura Dozoru Elektronicznego. W badaniu udział wzięło 3014 osób, które odbywały karę pozbawienia wolności w SDE na przestrzeni lat 2009–2011 (I grupa)

---

¹⁰ Recommendation CM/Rec(2014)4 of the Committee of Ministers to member States on electronic monitoring, <https://pjp-eu.coe.int/documents/41781569/42171329/CMRec+%282014%29+4+on+electronic+monitoring.pdf/c9756d5b-be0e-4c72-b085-745c9199bef4> (dostęp: 13.09.2020 r.).

oraz 2014 (II grupa). Łącznie w badaniu wzięło udział około 4,5% populacji skazanych, którzy w latach 2009–2018 odbywali karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w Polsce. Opierając się na analizie teoretycznej, skonstruowano kryteria efektywności SDE, które następnie posłużyły za główny punkt odniesienia. W centrum zainteresowania postawiono problematykę powrotności do przestępstwa po odbyciu kary pozbawienia wolności w SDE. Dane kontrolne porównawcze zgromadzono z powszechnie dostępnych źródeł, przy zastosowaniu metody Desk Research (analiza danych zastanych).

Na potrzeby przeprowadzenia badania zdecydowano się skorzystać ze stosunkowo mało popularnego źródła wiedzy, jakim są elektroniczne bazy danych zawierające informacje o osobach skazanych na kary kryminalne. Najbardziej popularnym źródłem wiedzy w tego typu badaniach jest Krajowy Rejestr Karny. Informacje tam zawarte w zasadzie powielają najważniejsze wiadomości, które uzyskuje się poprzez analizę akt sprawy, tj. wiek osoby skazywanej, miejsce jej zamieszkania, kwalifikację prawną przyjętą za podstawę skazania oraz wymierzenia kary, wymiar kary i innych orzeczonych środków penalnych, informacje o wykształceniu, stanie rodzinnym itd. Mniej popularnymi bazami danych są elektroniczne dane administrowane przez Służbę Więzienną, tj. system Noe.NET zawierający informacje o osobach skazanych na kary izolacyjne oraz system administrowany przez Biuro Dozoru Elektronicznego wchodzące w strukturę Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Informacje tam zawarte powielają dane z KRK oraz uzupełnione są danymi związanymi z szeroko pojmowaną problematyką kary pozbawienia wolności (system wykonywania kary, właściwa jednostka penitencjarna, liczba kar pozbawienia wolności itp.), oraz – w zakresie BDE – informacjami charakterystycznymi dla DE: czas kontroli elektronicznej, naruszenia warunków programu, miejsce przebywania osoby itd.

Analiza teoretyczna oraz metaanaliza w zakresie badań obejmujących zagadnienie efektywności środków penalnych posłużyły do skonstruowania szeregu hipotez badawczych, które starano się zwerfikować, tj.:

1. W warunkach rodzimego systemu karnego DE konstruowany jest przede wszystkim w oparciu założenie możliwości kontroli

sprawcy przestępstwa, co nie wpływa na długofalowy pozytywny skutek w przedmiocie ograniczenia osób powracających do przestępstwa (hipoteza główna).

2. Samo wprowadzanie i upowszechnienie DE nie spowodowało spadku liczby osób skazywanych na kary pozbawienia wolności, prowadząc do powstania tzw. zjawiska poszerzenia sieci (hipoteza główna).
3. Jednostkowe wykonanie kary pozbawienia wolności w SDE jest tańsze w stosunku do jednostkowego wykonania kary pobawienia wolności w warunkach izolacji penitencjarnej, jednakże ogólne koszty funkcjonowania systemu penitencjarnego nie uległy istotnej zmianie po wprowadzeniu SDE do polskiego ustawodawstwa.
4. Nie ma znaczących różnic pomiędzy poziomem powrotności do przestępstwa skazanych odbywających kary pozbawienia wolności w sposób izolacyjny a populacją skazanych, którzy odbyli kary w SDE.
5. Podobna sytuacja zachodzi w przypadku kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania.

Praca podzielona została na trzy części. Pierwsza obejmuje rozważania teoretyczne i stanowi uzasadnienie dla prowadzonych badań empirycznych, druga to opis przeprowadzonych przez autora badań empirycznych. W ramach części teoretycznej rozważania prowadzono w oparciu o metodę prawnohistoryczną, uzupełnioną wskazaniem metody prawnoporównawczej, analizę aksjologiczną i analizę dogmatyczną. Badania empiryczne poprzedzone metaanalizą w zakresie danych zastanych wykonano przy użyciu metody statystycznej analizy kryminologicznej.

Głównym celem rozważań historycznych jest przybliżenie genezy wprowadzenia do systemu karnego środka w postaci dozoru elektronicznego oraz zidentyfikowanie pierwotnych celów kontroli elektronicznej w systemie karnym. Istotne jest naszkicowanie procesu upowszechniania się i ekspansji DE w realiach systemów karnych. Wziąwszy pod uwagę fakt, iż dozór stanowi fenomen na skalę globalną, zasadne było odwołanie się przy analizie historycznej do wskazanej metody prawnoporównawczej. Analiza ta, ukazująca prawidłowości

rozwojowe DE, stanowi przyczynę do rozważań obejmujących kształtowanie się polskiego SDE.

Analiza aksjologiczna przeprowadzona w niniejszej pracy zmierzała do weryfikacji koncepcji penologicznej, na której opiera się system dozoru elektronicznego. Celem tych rozważań było prawidłowe określenie wartości, na jakich opiera się system e-kontroli, co uzupełnione o pozostałą analizę może pomóc w określeniu prawidłowych celów DE.

Analiza dogmatyczna obejmuje rozważania poświęcone uregulowaniom ponadnarodowym, wpływającym w sposób istotny na ukształtowanie DE. Ważnym zagadnieniem tutaj poruszonym jest międzynarodowy i europejski system ochrony praw człowieka, normy o charakterze *hard* i *soft law* będące wyznacznikami kręgosłupa normatywnego analizowanych środków penalnych. Ta część pracy uzupełniona jest analizą dogmatyczną polskich rozważań prawnych w perspektywie podstawowych celów środków zakładających stosowanie dozoru oraz w perspektywie naczelných zasad konstytucyjnych.

Opisane powyżej rozważania posłużyły do konstrukcji celów środków umożliwiających stosowanie DE w warunkach polskiego systemu karnego, a następnie do skonstruowania kryteriów ewaluacyjnych. Za podstawowe kryterium ewaluacji posłużył współczynnik powrotności do przestępstwa, również w odniesieniu do zastanych danych obejmujących pozostałe porównywane środki penalne, w szczególności bezwzględną krótkoterminową karę pozbawienia wolności (orzeczoną w wymiarze do jednego roku) oraz warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności. Dodatkowo w pracy starano się dokonać analizy wpływu dozoru elektronicznego na efektywność ekonomiczną w obszarze wymiaru sprawiedliwości karnej jak i obniżenie populacji osadzonych w jednostkach penitencjarnych. Opierając się na bieżących statystykach ilościowych, skupiono się na DE stanowiącym sposób wykonania kary pozbawienia wolności. Relatywnie niski współczynnik wykonania dozoru w ramach środków karnych i środka zabezpieczającego nie pozwolił na wykonanie analogicznych badań w odniesieniu do tych środków. Jednocześnie wykonana praca przy analizie danych zastanych pozwoliła skompilować wyniki

dotychczas wykonanych badań empirycznych w Polsce i wykorzystać wynikające z nich wnioski na potrzeby przeprowadzonej tutaj analizy.

Autor opracowania składa szczególne podziękowania na ręce promotora publikacji Pana Profesora Wojciecha Zalewskiego, bez którego powstanie niniejszej pracy nie byłoby możliwe.

Wyrazy wdzięczności składam na ręce Pana generała Pawła Nasiłowskiego – Dyrektora Biura Dozoru Elektronicznego, oraz Pana majora Michała Ajdarowa za udzielone wsparcie w trakcie badań.

Dziękuję Panu Ministrowi Sprawiedliwości za umożliwienie przeprowadzenia badań w Ministerstwie Sprawiedliwości, w Krajowym Rejestrze Karnym.

Dziękuję również członkom Gdańskiego Koła Terenowego Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego za wszelkie uwagi w trakcie przygotowywania tej publikacji.

Przedstawione badanie wykonane zostało w ramach projektu naukowego realizowanego ze źródeł finansowych Narodowego Centrum Nauki, UMO-2015/19/N/HS5/03314.

Bartosz Kędziński

ISBN 978-83-8206-143-7